

Witwińska, Magdalena

Wystawa tysiąclecia włókiennictwa

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/1, 145-146

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wykorzystaniu tych i innych materiałów został przez H. Josta opracowany popularny zarys dziejów górnictwa i hutnictwa tatrzańskiego⁷, opublikowany w serii „Z dziejów techniki” wydanej przy współpracy Działu Historii Techniki i Nauk Technicznych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Zagadnienia kulturalno-obyczajowe związane z przemysłem górniczo-hutniczym tatrzańskim zostały opracowane przez prof. J. Zborowskiego⁸.

W tej sytuacji można już obecnie myśleć o przygotowaniu monograficznego opracowania górnictwa i hutnictwa w Tatrach. W dniu 17 września 1962 r. odbyło się w Zakopanem posiedzenie Zespołu Górnictwa i Hutnictwa Tatrzańskiego z udziałem prof. J. Zborowskiego, prof. E. Olszewskiego, doc. M. Radwana, dra S. Żychonia, mgra S. Miczulskiego, S. Zwolińskiego i mgra inż. H. Josta. W ożywionej kilkunastogodzinnej dyskusji omawiano możliwości ukazania się monograficznego opracowania, sposoby jego realizacji oraz podział zagadnień między współpracujących ze sobą członków zespołu.

Jak stwierdził doc. Radwan, zagadnienie tatrzańskie jest niewątpliwie częścią problemu górnictwa i hutnictwa na naszych terenach podgórskich. Na podstawie samych materiałów zakopiańskich trudno jest odtworzyć technologię i zanalizować zagadnienia gospodarczo-produkcyjne. Stąd też tematyką pracy należałoby starać się objąć całość Podgórze, od Ustronia Śląskiego aż po Cisnę. Szczególnie cenne będą tu bogate archiwalia zachowane w Węgierskiej Górze. Zagadnienie tatrzańskie można jednak opracować w postaci wydawnictwa materiałowego ze wstępnymi komentarzami odnośnie do poszczególnych zagadnień. Jeden tom byłby poświęcony górnictwu i hutnictwu żelaza, drugi zaś — metalom kolorowym.

Termin przygotowania tomu poświęconego żelazu ustalono na koniec 1963 r. Obejmowałby on następujące zagadnienia: 1. Warunki geologiczne w Tatrach. 2. Zagadnienie lasów (ew. inż. Myczkowski). 3. Mielerze i technika mielerzenia (S. Zwoliński). 4. Energia wodna (H. Jost, ew. ze współpracą K. Dziewanowskiej). 5. Produkcja górnicza i hutnicza (S. Zwoliński i dr Żychoń z komentarzami docentów Radwana i Różańskiego oraz inż. Rudnickiego). 6. Założenia przestrzenne (dr inż. S. Żychoń). 7. Zagadnienie człowieka (siła robocza, kadry techniczne, urządzenia socjalne itd. — W. Jostowa). 8. Zabytki i sprawy kulturalno-obyczajowe (prof. Zborowski).

Henryk Jost

WYSTAWA TYSIĄCLECIA WŁÓKIENICTWA

W dniu 3 października 1962 r. odbyła się w łódzkim Muzeum Historii Włókiennictwa uroczystość otwarcia wystawy *1000 lat włókiennictwa*.

Ekspozycja stanowi chronologiczny przegląd zagadnień wyrobu włókna i tkaniny. Zobrazowane zostały także procesy technologiczne włókiennictwa. Główne kierunki rozwojowe w poszczególnych epokach ujęto w formie tekstów wprowadzających na planszach. Na całość wystawy złożyły się liczne oryginalne eksponaty (przędziki, kołowrotki, wrzeciona, krosna, szczątki tkanin, księgi z próbkami tkanin, dokumenty pisane), a ponadto rekonstrukcje, modele oraz obfity materiał ikonograficzny w postaci powiększeń fotograficznych.

Najcenniejszym niewątpliwie eksponatem jest samoprząsnica wykonana według pomysłu Jamesa Hargreavesa (1765 r.) zastępująca pracę trzydziestu kołowroteków¹.

⁷ H. Jost, *O górnictwie i hutnictwie w Tatrach Polskich*. Warszawa 1962.

⁸ Część tego opracowania znajduje się w druku w „Wierchach”.

¹ Według informacji posiadanych przez Muzeum Historii Włókiennictwa jest to jeden z trzech zabytków tego typu zachowanych na świecie.

Inny ważny eksponat — to bidło skrzynkowe z 1760 r., skonstruowane na podstawie wynalazku Johna Kaya, które pozwalało na podwojenie wydajności krosna. Wśród licznej grupy modeli na uwagę zasługuje kołowrotek z urządzeniem do przesuwania motka wykonany według projektu Leonarda da Vinci (pomysł ten zastosowano w produkcji dopiero w XVIII w.). Wprowadzenie tych nowości zapoczątkowało rewolucję technologiczną we włókiennictwie.

Ekspozycja znalazła pomieszczenie w dawnej fabryce włókienniczej, przy ul. Piotrkowskiej 282, tzw. „Białej fabryce”, w budynku, w którym w latach trzydziestych XIX w. po raz pierwszy w Łodzi zainstalowano maszynę parową. Trochę może szkoda, że architektonicznego charakteru zabytkowej hali fabrycznej nie starano się dostatecznie wydobyć, a wprowadzone dla celów ekspozycyjnych ścianki i obudowy filarów raczej zacierają pierwotny wygląd wnętrza. Dobrze natomiast wiązała się z charakterem wystawy monochromatyczność gamy kolorystycznej oprawy plastycznej (czerni, umbra naturalna, ciepła biel).

Muzeum Historii Włókiennictwa ma trzy piony — techniczny, artystyczny i historii łódzkiego przemysłu włókienniczego. Wyposażone jest ponadto w bogatą bibliotekę i archiwum. Muzeum współpracuje z innymi instytucjami muzealnymi, prowadzi ożywioną działalność wystawienniczą, ma też bliski kontakt z miejscowymi szkołami włókienniczymi, dla których jego ekspozycje stanowią dużą pomoc w nauce.

Magdalena Witwińska

KONFERENCJA NA TEMAT KONSERWACJI ZABYTKÓW METALOWYCH

W dniach 25 i 26 października 1962 r. odbyła się w Poznaniu zorganizowana przez Ministerstwo Kultury i Sztuki oraz Uniwersytet im. A. Mickiewicza konferencja na temat konserwacji zabytków metalowych. Na konferencję licznie przybyli metalografowie, chemicy, archeolodzy i historycy sztuki. Przedmiotem obrad było zarówno zjawisko korozji zabytków metalowych, jak i ich ochrona przed korozją.

Obradowano na czterech sesjach. Na pierwszej sesji w dniu 25 października rozpatrywano ogólne zagadnienia teoretyczne konserwacji zabytków metalowych. Problemy te referowali profesorowie M. Kranz, W. Wójciak, L. Chrobak, i F. Tychowski.

Popołudniowa sesja tego dnia poświęcona była zasadniczo historii metalurgii. Prof. Tychowski przedstawił zebrany obecnie stosowane metody badań metalograficznych. Prof. K. Wesołowski, polemizując z niektórymi tezami referatu, twierdził, że nie wszystkie te metody mogą mieć zastosowanie przy badaniach archeologicznych. Zwrócił on natomiast szczególną uwagę na defektoskopię jako na pierwszy etap w badaniu zabytków metalowych.

Zjawisku korozji poświęcony był referat doc. M. Radwana i mgra A. Mazura. Referat poruszał problem niskotemperaturowego utleniania stwierdzonego w graniach żelaznych, znajdujących na stanowiskach hutnictwa starożytnego. W ramach prac Zespołu Historii Polskiej Techniki Hutniczej i Odlewniczej A. Mazur w laboratorium metalograficznym AGH w Krakowie zajął się zidentyfikowaniem produktów takiego utleniania, wykorzystując różnicę w mikrotwierdości tlenków i zjawisko selektywnego trawienia poszczególnych tlenków. Identyfikację tę potwierdził również na drodze rentgenologicznej. W wyniku badań stwierdził, że najszybciej korodujący ferryt utlenia się na Fe_3O_4 i $FeCO_3$. Referat był ilustrowany mikrofotografiami i wzbudził duże zainteresowanie zarówno metalografów, jak i archeologów. W dyskusji zabrał m. in. głos dr Organ z British Museum. Podał on, że podczas badania skorodowanych przedmiotów żelaza stwierdził, że warstwą znajdującą się przy me-